

บทที่ 5 การประเมินประสิทธิผล

หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วงษ์ แล้ว จึงได้ดำเนินการประเมินประสิทธิผลของเนื้อหาและรูปแบบการ์ตูน พร้อมทั้งสื่อที่ใช้ในการส่งสารนี้ ด้วย ดังนี้

5.1 การประเมินประสิทธิผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบ

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายผู้รับสารของการ์ตูนที่คุณประยูรนำเสนอจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้รับสารที่เป็นคนทุกชั้น ทุกเพศ และทุกวัย เนื้อหาของการ์ตูนจะเป็นการนำเสนอสไตล์ผสม และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเด็ก ผู้ใหญ่ คนแก่ ฯลฯ ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายผู้รับสารจึงเป็นชาวบ้านและประชาชนทั่วไป จึงทำการประเมินประสิทธิผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบได้ดังนี้

5.1.1 การนำเสนอในสไตล์ผสม “สาระ-บันเทิง” แม้ว่า “แนวคิดด้านสุขภาพ” จะดูเป็นเรื่องสาระ เป็นวิชาการ แต่คุณประยูรได้ใช้วิธีการนำเสนอในสไตล์ผสม คือมีทั้งเนื้อหาสาระและความบันเทิง ส่วนที่เป็นสาระคือ ข้อมูล ข้อเท็จจริง คำอธิบายตามหลักวิธีการสาธารณสุข ส่วนที่เป็นบันเทิงคืออารมณ์ขัน เช่น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความดังกล่าวดูจะเห็นได้ว่า คุณประยูรตั้งใจที่จะสอดแทรกความบันเทิงโดยใช้อารมณ์ขันที่มาจากประสบการณ์จริงซึ่งได้รับมาในอดีตถ่ายทอดให้ผู้อ่านฟังก่อน แล้วจึงเข้าหาสาระหรือความรู้ที่เป็นข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือคำอธิบายตามหลักสาธารณสุขเกี่ยวกับคุณค่าของอาหารซึ่งในตัวอย่างนี้ก็ คือ ปลาหู ที่มีคุณค่าทางอาหารประเภทโปรตีนสูงนั่นเอง การที่คุณประยูรใช้วิธีการนำเสนอใน สไตส์ผสมดังกล่าวก้าวข้างต้นนั้น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อ่านอย่างต่อเนื่องโดยไม่เกิด ความเบื่อหน่ายเข้ากับบริบทและวัฒนธรรมของมวลชน (Popular Culture) ที่มีทั้งสาระบวกผสม ด้วยบันเทิง และประการสุดท้ายคือทำให้จดจำได้ง่าย

5.1.2 การมีลักษณะความเกี่ยวพัน (Connectedness) ระหว่างข้อความกับภาพ เพราะถ้ามี เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง อาจจะไม่เกิดความเข้าใจ แต่พอมีทั้ง 2 อย่างที่เกี่ยวข้องกันจะทำให้เกิด ความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการมีลักษณะเกี่ยวพันของการ์ตูนคุณประยูรนี้ เป็น คุณสมบัติของ Instructional Comics คือภาพกับข้อความมีความหมายในการสื่อสารไปทางเดียว กันและไม่ขัดแย้งกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1.3 การเตือนให้เห็นสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในชีวิตจริงของคนส่วนใหญ่ (Realistic) และเหมาะสมกับกาลเวลา (Timely) เพราะคุณประยูรสามารถหยิบเอาประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาหรืออยู่ในความสนใจขณะนั้น (Current Issues) มาเขียนได้ เช่น

เรื่อง จุกคู่กับเสียดรักษาแบบไทยได้จ้ะ

จุกคู่กับเสียด

รักษาแบบไทยก็ได้จ้ะ

ในระลอกที่สามกำลังระอุฮ่าร์เช่นในขณะนี้

คนที่เกิดอาการ จุก และเสียดท้องขึ้นในฤดูร้อน เป็นกันมากกว่าฤดูอื่น - ทั้งนี้เพราะสภาพของร่างกายคน ไม่สามารถระงับย่อยอาหารได้ดีเท่าที่ควร ไม่ได้ -- ประกอบกับ อาหารในฤดูร้อน มีไขมันสูง - ไขมันสะสมไว ได้ง่าย เมื่อคนที่ไม่สังเกต กินเข้าไป ก็ทำให้เกิดอาการแน่นท้อง จุกเสียด ขมเปรี้ยวในท้องได้

ซึ่งความจริงแล้ว อาการ "จุก-เสียด" เป็นอาการที่ร่างกาย "สั่งออกมาให้รู้" ว่า "อาหารไม่ย่อยแล้ว" มีอาการแน่นในท้อง กระวนกระวาย ขมเปรี้ยวในท้อง ออกมา ก็ให้เห็น

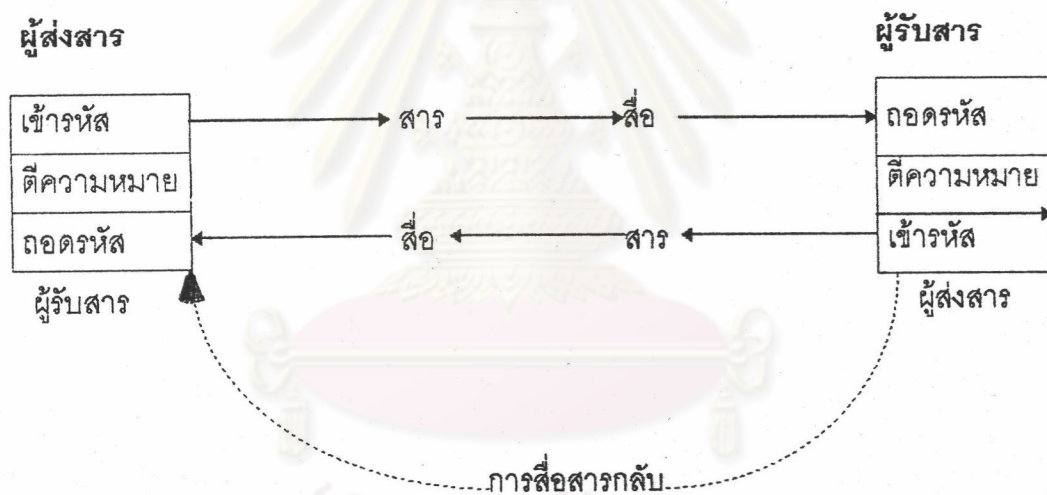
การรักษาอาการจุกเสียด ก็เกิดขึ้นนี้ บ้างแรกจะค่อยๆ เติบโตขึ้น ร้อนทำให้เจ็บโดยด่วน - ขงยาหอม ๒ ข้อนั้นนี่จ้ะ || ฤดูร้อนนี้ พยายามขง -- กระป๋องน้ำร้อน หรือใส่ขวดปิดจุกให้แน่นแล้ว

ใส่ผ้าขนหนูวางไว้ที่ใต้สันปี -- ยาหอม ทบปัดในท้องทุกแรงๆ และ ไข่ต้มใหม่ปัดให้ร้อนอ่อน เพื่อไม่ให้มีคั้งขี้โม่ง -- จะคลื่นไส้อาเจียน - ร่างกายของเรานั้นในท้องอาหารปฏา แล้วขงยาหอมล้างปาก - ร่างกายจะรับสมยอมตามมาตรฐานหรือขับถ่ายด้วยยิ่งดี - คนไข้ที่เสียดอาการ จุกเสียดลงไตมาก - หลับสม นายกระวนกระวาย - ต้นเซ็กกินอาหาร ขอน ๒ เช่นหัวต้มใส่ขงยาหอม ๑ ๓ ๓ ๓ ๓

ตัวอย่างเรื่องนี้จะเตือนให้คนส่วนมากรู้ว่าอาการจุกและเสียดมักจะเกิดขึ้นในฤดูร้อนมากกว่าฤดูอื่น นั่นหมายถึงว่าคุณประยูรบอกเตือนผู้อ่านให้รู้ถึงสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น (Realistic) และเหมาะสมกับเวลา (Timely)

5.1.4 มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) การสื่อสารแบบสองทางอธิบายการสื่อสารที่มีการสื่อสารกลับ (feedback) คือมีการโต้ตอบระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยปกติแล้วการสื่อสารของมนุษย์นั้นมักจะมีลักษณะเป็นการโต้ตอบกัน กล่าวคือ เมื่อมีผู้พูดก็มีผู้ฟัง ผู้ฟังรู้สึกอย่างไร ก็มีปฏิกิริยาตอบกลับมา แม้ว่าการสื่อสารมวลชนจะมีการสื่อสารกลับที่ล่าช้า (delayed feedback) หรือโอกาสที่ผู้ส่งสารจะทราบการสื่อสารกลับมีน้อย แต่ก็มิได้หมายความว่า การสื่อสารกลับมิได้เกิดขึ้นหากผู้รับสารได้รับสารนั้นแล้วเกิดมีปฏิกิริยาบางอย่างหนึ่ง วิธีการวิจัยต่าง ๆ ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น การสำรวจประชามติ การสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภค การวิจัยตลาด การสำรวจความนิยมรายการวิทยุและโทรทัศน์ สามารถที่จะเพิ่มโอกาสของผู้ส่งสารในอันที่จะทราบการสื่อสารกลับของผู้รับสารได้

กระบวนการการสื่อสารแบบสองทาง เขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

จากแบบจำลองผู้รับสารแบบสองทางข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ทำการสื่อสารทั้งสองฝ่าย เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือในขณะหนึ่ง (ขณะที่ส่งสาร) ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร และในอีกขณะหนึ่ง (ขณะที่รับสาร) ก็ทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร

ในการสื่อสารนั้นแต่ละคนจะต้องทำหน้าที่เข้ารหัส (encoding) เมื่อทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและทำการถอดรหัส (decoding) และตีความหมาย (interpreting) สารของอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร

ในกระบวนการการสื่อสารแบบสองทางนี้ยังคงมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ เช่นเดียวกับองค์ประกอบของกระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียวคือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร การสื่อสารกลับ (feedback) เป็นแต่เพียงกระบวนการตอบกลับ (return process) การสื่อสารกลับเป็นแต่เพียงการแสดงให้เห็นลักษณะของการโต้ตอบกัน เป็นแต่เพียงตัวแสดง การสื่อสารทางที่สอง (คือการสื่อสารจากผู้รับสารมายังผู้ส่งสาร) ซึ่งมีผู้ส่งสาร สาร สื่อและผู้รับสารเป็นองค์ประกอบเช่นเดียวกับการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร การสื่อสารกลับ จึงเป็นแต่เพียงตัวอธิบายให้เห็นถึงการสื่อสารแบบสองทางเท่านั้น

ประเภทของการสื่อสารกลับ

การสื่อสารกลับแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ตามความเร็วหรือช้าของการรับทราบการสื่อสารกลับนั้น

1. การสื่อสารกลับทันทีทันใด (Immediate feedback) คือการสื่อสารกลับที่ผู้ส่งสารสามารถทราบปฏิกิริยาของผู้รับสารได้รวดเร็ว เช่นในการพูดคุยที่เห็นหน้าค่าตากันระหว่างคน 2 คน ผู้ส่งสารสามารถรับทราบการสื่อสารกลับได้ทันทีทั้งจากคำพูดโต้ตอบและกิริยาท่าทางของผู้รับสาร
2. การสื่อสารกลับที่ล่าช้า (Delayed feedback) คือการสื่อสารกลับที่ผู้ส่งสารสามารถทราบปฏิกิริยาของผู้รับสารได้ช้า เช่น จดหมายจากผู้อ่านถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ จดหมายถึงผู้จัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ ความคิดเห็นของประชาชนในการสำรวจประชามติ เป็นต้น

การสื่อสารกลับโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ (Purposive v.s. Non-purposive feedback)

นอกจากการจำแนกการสื่อสารกลับโดยอาศัยเกณฑ์ความเร็ว-ความล่าช้าและเชิงบวก-เชิงลบแล้ว เรายังสามารถจำแนกการสื่อสารกลับโดยอาศัยเกณฑ์ความตั้งใจ-ไม่ตั้งใจของผู้รับสารได้ด้วย

1. การสื่อสารกลับโดยตั้งใจ (Purposive feedback) เป็นปฏิกิริยาของผู้รับสารที่แสดงต่อสารของผู้ส่งสารโดยตั้งใจที่จะแจ้งให้ผู้ส่งสารทราบ เช่น การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ติชมบทความ เป็นต้น
2. การสื่อสารกลับโดยไม่ตั้งใจ (Non-purposive feedback) คือปฏิกิริยาของผู้รับสารที่แสดงต่อสารของผู้ส่งสารโดยที่ผู้รับสารไม่ได้มีเจตนาที่จะให้ผู้ส่งสารทราบ เช่น หลังจากดูโฆษณาผกฟอกยี่ห้อหนึ่งทางทีวี แม่บ้านคนหนึ่งก็ตัดสินใจซื้อผกฟอกยี่ห้อนั้น การซื้อ

(ปฏิกิริยาตอบสนองต่อการโฆษณาของผงซักฟอก) นั้นทำให้บริษัทขายผงซักฟอกสามารถทราบการสื่อสารกลับโดยการสำรวจตลาด (market survey) ทั้ง ๆ ที่แม่บ้านผู้นั้นไม่ได้ตั้งใจที่จะให้บริษัทขายผงซักฟอกทราบปฏิกิริยาของตน

ลักษณะของการสื่อสารกลับ

ดังที่ ชแรมน์ ได้กล่าวว่าการสื่อสารกลับนั้นก็คือกระบวนการตอบกลับ (return proces) ซึ่งก็คือการสื่อสารนั่นเอง ดังนั้นวิธีการในการสื่อสารกลับก็อาศัยวิธีการในการสื่อสารทั่วไป กล่าวคือการสื่อสารเชิงวัจนะ และการสื่อสารเชิงอวัจนะ

1. การสื่อสารกลับเชิงวัจนะ (Verbal feedback) คือการสื่อสารกลับที่กระทำโดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน

2. การสื่อสารกลับเชิงอวัจนะ (Nonverbal feedback) คือการสื่อสารกลับที่กระทำโดยไม่ใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน หากแต่ใช้กิริยาอาการ (action) บริภาษ (paralanguage) เช่น ความค่อนความดังของเสียง การกระแอม ฯลฯ ตลอดจนวิธีการอื่น ๆ ในการสื่อสารเชิงอวัจนะ (nonverbal communication)

ดังนั้น การ์ตูนของประยูร จรรย์วางษ์ จึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เนื่องจากว่าคุณประยูร จรรย์วางษ์ ได้เขียนการ์ตูนชุดนี้ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งมีผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจำนวนมากที่ได้อ่านการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วางษ์ แล้วเขียนจดหมาย หรือโทรศัพท์เข้ามาถามเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบประเภทของการสื่อสารกลับจากการที่มีผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐแล้วเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์เข้ามาถามเรื่องราวต่าง ๆ มากมายจากคุณประยูรก็คือ การสื่อสารกลับที่ล่าช้า (Delayed feedback) และเป็น การสื่อสารกลับโดยตั้งใจ (Purposive feedback) ของผู้รับสารที่แสดงตอบสนองสารของผู้ส่งสารโดยตั้งใจที่จะเขียนจดหมายถามเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้ส่งสาร นอกจากนั้นยังเป็นการสื่อสารกลับเชิงวัจนะ (Verbal feedback) ที่กระทำโดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนด้วย

สุวิมล ธนะผลเลิศ (2522: 179) ได้กล่าวถึง การ์ตูนของประยูร จรรย์วางษ์ ที่ได้รับความสนใจมากไว้ว่า คอรัลมันการ์ตูนของ ประยูร จรรย์วางษ์ เป็นคอรัลมันที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายที่สุดคอรัลมันหนึ่งในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จากจำนวนจดหมายที่เขียนมาถามเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการทำอาหาร การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และเรื่องการดูแลสุขภาพเมื่อมีโรคภัยไข้เจ็บ ประยูร จรรย์วางษ์ เขียนคอรัลมันการ์ตูนนี้ด้วยใจรัก เพราะเป็นคอรัลมัน

ที่เขาได้ระบายความรู้สึกและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เขาได้รับมาถ่ายทอดออกเป็นการ์ตูนที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านและสังคม

เมื่อครั้งที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐช่วงระยะหลัง 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นระยะที่มีนักเขียนภาพล้อการเมืองใหม่ ๆ หลายคน ปากกามีฝีมือในหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ประยูร จรรย์วงษ์จึงได้เขียนภาพการ์ตูนล้อการเมืองน้อยลงไป และได้ถูกขอร้องให้รับหน้าที่เขียนบทความตอบปัญหาที่ผู้อ่านถามมาโดยตั้งชื่อคอลัมน์ว่า "สารพันปัญหาตามประสา สุขเล็ก" ซึ่งคอลัมน์นี้มีปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้อ่านเขียนเข้ามาถามประยูร จรรย์วงษ์มากมาย ทำให้เห็นได้ว่า การ์ตูนของประยูร จรรย์วงษ์ นอกจากจะได้รับความนิยมจากผู้อ่านสูงแล้วยังมีลักษณะที่เป็นการสื่อสารแบบ Two-way Communication ด้วย

และจากการที่มีการสื่อสารกลับมาถึงคุณประยูร โดยการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์ มาถามเรื่องราวต่าง ๆ มากมายนั้น ทำให้ทราบได้ว่าสื่อที่คุณประยูรใช้คือหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เข้าถึงประชาชนมาก นอกจากนั้นยังทำให้ทราบถึงประโยชน์ของการสื่อสารกลับ 2 ประการคือ

1. ทำให้ผู้ส่งสารทราบผลของการสื่อสารว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของตนหรือไม่? เพียงใด? ผู้รับสารตีความหมายตรงกับความหมายที่ผู้ส่งสารตั้งใจ (intended meaning) หรือไม่?
2. ควบคุมพฤติกรรมสื่อสารในเวลาต่อมาของผู้ส่งสาร กล่าวคือผู้ส่งสารสามารถใช้การสื่อสารกลับเพื่อปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข หรือคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระ และวิธีการในการสื่อสารของตน

ตัวอย่างบางเรื่องที่ทำให้ทราบว่าการ์ตูนของคุณประยูร เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2 การวิเคราะห์ประสิทธิผลโดยดูจากตัวสื่อ

เนื่องจากการรับรู้คุณภาพของคุณประยูรนี้มีได้เผยแพร่ผ่านสื่อการรับรู้ด้วยตัวเอง เช่น นำเสนอในรูปแบบหนังสือเล่ม หากทว่าได้ดีพิมพ์ผ่านหนังสือพิมพ์คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ดังนั้น การประเมินประสิทธิผลของการรับรู้จึงต้องวิเคราะห์ตัวสื่อที่เป็นช่องทางนำข่าวสารด้วย

(1) การที่เนื้อหาข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร (เช่นในกรณีของความรู้ด้านสุขภาพอนามัยที่จะศึกษาในครั้งนั้น) จะทำหน้าที่ได้อย่างจริงจังนั้น ปัจจัยประการแรกก็คือ เนื้อหาข่าวสารนั้นจะต้อง "เข้าถึง" (accessibility) ตัวผู้รับสารเสียก่อน สิ่งที่น่าพาเนื้อหาจากฝ่ายที่ส่งสารไปถึงผู้รับสารได้ก็คือ ตัวสื่อ/ช่องทางการสื่อสาร (Media/Channels) นั้นเอง

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพผ่านรูปแบบการรับรู้ของประยูร จรรยาวงษ์ ที่เป็นเนื้อหาสาระในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอถึงผู้รับสารโดยการตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2515 โดยลงพิมพ์สัปดาห์ละ 6 วัน วันจันทร์ถึงวันเสาร์ และได้ลงต่อเนื่องมาจนถึงปีพ.ศ.2530 ยกเว้นปีพ.ศ.2517 และพ.ศ.2518 ที่ผู้เขียนงดเขียนคอลัมน์

ฉะนั้นเมื่อประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารโดยดูจากตัวสื่อคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทุกระดับ หรือเรียกกว่าเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม (Popular Newspaper) ที่จะพบเนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย

ก. เป็นข่าวเบา ซึ่งทำให้ง่ายต่อการอ่าน และทุกคอลัมน์ทุกหน้าในไทยรัฐมีลักษณะสอดคล้องกันหมด นอกจากนี้ยังเสนอข่าวที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ (Human Interest) จึงทำให้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีผู้อ่านเป็นประชาชนทั่วไประดับชาวบ้านสนใจอ่านมาก

ข. เข้าถึงประชาชนมาก เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดในประเทศไทยจากจำนวนหนังสือพิมพ์ทั้งหมดที่มีจำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้ตัวสื่อ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ) มีโอกาสเข้าถึงประชาชนมากขึ้น

ค. มีสายส่งเอง ทำให้การนำส่งถึงแผงหนังสือรวดเร็วและสามารถควบคุมได้ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่มีระบบขนส่งหนังสือพิมพ์ในระดับชาติของตนเองโดยไม่ผ่านคนกลางตั้งแต่ปีพ.ศ.2500 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยใช้ระบบขนส่งทางรถยนต์เกือบทั้งหมด ยอดขายทั้งหมดถูกส่งไปสูภาคเหนือ 15% ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 13% ภาคใต้ 12% ภาคกลาง 20% และกทม.40%

การส่งด้วยวิธีนี้เองทำให้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐไปถึงผู้อ่านได้รวดเร็วและกว้างขวาง

2. ประชาชนนิยมอ่าน เนื่องจากมีเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และประชาชนยังทำหน้าที่ทางการสื่อสารได้ครบ ดังที่ มนต์ชัย นินนาทนนท์ (2527) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ 6 ประการดังนี้

1. เสนอข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้อ่านสนใจ โดยถือว่าหน้าที่ในการเสนอข่าวสารนี้เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ โดยข่าวที่เสนอจะต้องมีความสมบูรณ์ ครบถ้วนและเที่ยงธรรม

2. การวิพากษ์วิจารณ์ข่าว จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจข่าวและสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน เป็นการช่วยส่งเสริมการพัฒนาความคิดให้กับผู้อ่าน

3. ให้ความบันเทิง เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านบางกลุ่ม โดยมุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน และการพักผ่อนหย่อนใจแก่ผู้อ่าน ได้แก่ เรื่องประเภทตลกขบขัน การ์ตูน ปัญหาอักษรไขว้ เกมต่าง ๆ เป็นต้น

4. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง เชื่อมโยงระหว่างบุคคล องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบันต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดประชาตติหรือรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่

5. ช่วยผู้อ่าน เช่น คอลัมน์แนะนำสุขภาพ อาชีพ งานอดิเรก แนะนำและวิจารณ์หนังสือ ภาพยนตร์ เป็นต้น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นอุปกรณ์การศึกษา หรือประกอบการเรียนการสอน การอภิปราย การสัมมนาได้อีกด้วย

6. โฆษณา นับว่ามีความสำคัญต่อหนังสือพิมพ์อย่างมาก เพราะหนังสือพิมพ์ต้องอาศัยการโฆษณาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพิมพ์และอื่น ๆ การโฆษณายังมีประโยชน์สำหรับประชาชนทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่า จะซื้อสินค้าที่ตนต้องการได้จากที่ใดบ้าง เกิดการเปรียบเทียบสินค้าว่าควรซื้อชนิดไหนจึงจะดีกว่ากัน หรือรู้แหล่งรับสมัครงานสำหรับผู้ไม่มีงานทำ เป็นต้น

และจากการที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนผู้อ่านมากได้มีการสำรวจการรับสารจากสื่อมวลชนในชนบทประเทศไทย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์ 2527: 31) รายงานสรุปการสำรวจสื่อมวลชนในภาคกลางประเทศไทย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, ศูนย์วิจัยนิเทศศาสตร์ 2519: 16) ทำให้ทราบว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนมากที่สุด ซึ่งต่อมาสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2528: 2) ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ของประชาชนเมื่อกลางปี 2527 พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีหลายครัวเรือนอ่านมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในทุกภาครวมทั้งกรุงเทพมหานคร

อีกสาเหตุหนึ่งที่มีผู้อ่านส่วนมากนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาที่พวกเขาสนใจด้วยไม่น้อย ซึ่งมาลัยวัลย์ ภัสสรโยธิน (2522: 95) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสนใจเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันของผู้อ่านในจังหวัดพะเยา และได้เสนอแนะว่าเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านชอบอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมาก ดังนั้นผู้ที่จัดทำหนังสือพิมพ์ควรเพิ่มเนื้อหาที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น ความรู้ในการเกษตร การศึกษา เศรษฐกิจ และคอลัมน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เพราะจะช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้เพิ่มมากขึ้น โดยสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพให้ดีขึ้น เป็นการให้การศึกษาย่างต่อเนื่องแก่ประชาชนที่ตรงความต้องการและความสนใจของประชาชน และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ประชาชนซื้อหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเล่มเดียวสามารถได้ประโยชน์ครบทุกอย่างดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

(2) ด้วยคุณสมบัติการเป็น "ตัวสื่อ" ที่มีประสิทธิภาพเช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ดังนั้นข่าวสารหรือเนื้อหาใดก็ตามที่ได้อาศัยสื่อเช่นนี้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารหรือเนื้อหาต่างๆ ย่อมมีโอกาสสูงที่เข้าถึงประชาชนผู้รับสารส่วนมากไปในตัว ซึ่งการที่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและอ่านคอลัมน์การ์ตูนของประยูร จรรย์วาทย์ นั้น อาจจะเป็นเพราะเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย เนื่องจากผู้อ่านสามารถให้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นแหล่งข่าวสาร ความรู้ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าการ์ตูนประยูร จรรย์วาทย์ สามารถอยู่ได้เป็นเวลานาน เพราะมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จำนวนมากนั่นเอง

(3) และถ้าหากจะนำเอาหลัก Cost-Benefit Analysis มาจับแล้ว หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวนหน้าอ่านได้ทุกหน้าตามแต่ความต้องการของผู้อ่าน ว่าต้องการจะอ่านเนื้อหาสาระประเภทใด โดยที่ประชาชนต้องการจะอ่านความรู้จากคอลัมน์การ์ตูนประยูร จรรย์วาทย์ ไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินเพิ่มเลย แปลว่า Cost คงที่แต่มี Benefit เท่านั้นที่เพิ่มขึ้น

(4) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นตัวสื่ออันจะมีลักษณะเด่นของสื่อสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างไปจากสื่อมวลชนประเภทอื่น สรุปได้ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีราคาถูกกว่าบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายที่มีอยู่ในปัจจุบัน
2. หนังสือพิมพ์มีแพร่หลายทั่วไป หาซื้อได้ง่าย

3. ข่าวและภาพ รวมทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เสนอในหนังสือพิมพ์ สามารถเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานได้ คงสภาพนาน สามารถใช้อ้างอิงได้

4. หนังสือพิมพ์ให้ข่าวสารและรายละเอียดได้มากกว่าวิทยุ โทรทัศน์

5. หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างจากสื่อมวลชนอื่น ๆ ตรงที่อ่านแล้วเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ เพราะมีข้อมูลช่วยประกอบการตัดสินใจ ทำให้มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยทัศนระอันกว้างไกลสามารถพัฒนาความนึกคิดได้เป็นอย่างดี

ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบกับตัวสื่อของทางราชการเช่น ไปสเตอร์ แผ่นพับ ที่ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารนั้น มีข้อเด่นและข้อด้อย พอสรุปได้ดังนี้

- ไปสเตอร์ เป็นสื่อที่อยู่กับที่เปลี่ยนมือได้ยาก ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐนั้นเป็นสื่อเคลื่อนที่ (Mobile) ที่สามารถเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนมือได้ง่าย ทำให้มีการกระจายของตัวสื่อได้มากขึ้น

- แผ่นพับ เป็นสื่อรับที่ชาวบ้านส่วนมากต้องออกไปรับหรือขอจากกรมอนามัย แต่ไทยรัฐเป็นสื่อรุกที่เข้าถึงผู้รับสารได้ง่ายกว่า

- ข่าวสารในไปสเตอร์และแผ่นพับ ไม่ได้ออกเป็นประจำทุกวัน นานๆ จะมีมาสักครั้ง ทำให้ใช้เวลานานกว่าข่าวสารจะถึงมือผู้รับสาร แต่ในไทยรัฐ ข้อมูลของคุณประยูร จรรย์วงษ์ เปลี่ยนได้เกือบทุกวัน ข้อมูลเคลื่อนไหวได้รวดเร็ว มีการตอบรับทันกาลเวลา

(5) ในขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐแพร่หลายขายดีนั้น ในทางกลับกัน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐก็ยอมพิถีพิถันในการคัดเลือกนักเขียนคอลัมน์สตีที่ไม่ใช่ใคร ๆ ก็สามารถเขียนลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีการประเมินนักเขียนอยู่ตลอดเวลา ต้องอยู่ในความนิยมของผู้อ่าน ดังนั้นการที่คุณประยูร จรรย์วงษ์ สามารถได้ไปเขียนการ์ตูนลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเขียนอยู่ตลอดเวลายาวนาน ย่อมแสดงถึงว่าคุณประยูรเองก็เป็นผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนผู้รับสารอย่างมากด้วย

5.3 การประเมินประสิทธิผลจากทัศนะของผู้ชำนาญการ

การประเมินประสิทธิผลโดยผู้วิจัยได้นำเนื้อหาและรูปแบบการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วางษ์ ไปให้ผู้ชำนาญการจากกองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข และอาจารย์พิเศษ สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นผู้แสดงความคิดเห็น และประเมินประสิทธิผลของการ์ตูน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินประสิทธิผลออกเป็นดังนี้

(ก) ทัศนะจากบุคลากรด้านสาธารณสุข ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคลากรด้านสาธารณสุข กลุ่มงานเผยแพร่สุศึกษาคือ คุณสมบุญณ์ ขอสกุล หัวหน้ากลุ่มงานเผยแพร่สุศึกษา กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2539 เกี่ยวกับเรื่องความถูกต้องของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องด้านสุภาพอนามัยซึ่งคุณประยูร เขียนประกอบรูปภาพการ์ตูน ได้ผลการประเมินจากความคิดเห็นของคุณสมบุญณ์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- เนื้อหาที่คุณประยูรนำเสนอในการ์ตูนนั้นไม่ผิดหลักสาธารณสุข
- สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
- ภาษาที่ใช้และเนื้อหาของการ์ตูนบางเรื่อง นอกจากจะถูกต้องตามหลักการสาธารณสุขแล้ว ยังอ่านเข้าใจได้ง่าย และทันสมัยเสมอ เช่น เรื่องโรคเอดส์

(ข) ทัศนะจากบุคลากรด้านการ์ตูน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการ์ตูนที่คุณประยูรวาดประกอบกับเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านการ์ตูน 2 ท่าน คือ

i. สัมภาษณ์คุณนิพนธ์ คุณารักษ์ อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2539 ซึ่งคุณนิพนธ์ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการ์ตูนของคุณประยูร โดยสรุปได้ดังนี้

- รูปการ์ตูนที่เ้าวดประกอบไม่ว่าจะเป็นรูปคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ น่าสนใจและเข้ากับเนื้อหาที่นำเสนอได้ดี
- ตัวหนังสือที่ใช้ในการพาดหัว (ชื่อเรื่อง) ตัวใหญ่ ทำให้เด่นและน่าสนใจ
- ลายมือคุณประยูรที่เขียนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้มีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้อ่าน
- เนื้อหาตอนไหนที่มีความสำคัญ คุณประยูรขีดเส้นใต้ไว้เพื่อเน้นความสำคัญของเนื้อหาตรงนั้น หรือไม่ก็จะใส่ตัวเลขเป็นข้อ ๆ ในกรณีที่ต้องการให้ผู้อ่านทราบเป็นขั้นเป็นตอนไป

ii. สัมภาษณ์คุณณลินี มกรเสน หัวหน้างานสื่อสิ่งพิมพ์ กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2539 โดยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเน้นไปทางด้านรูปแบบของการ์ตูน เนื่องจากคุณณลินี เป็นผู้รับผิดชอบดูแลงานสื่อสิ่งพิมพ์ของกองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข โดยสามารถสรุปผลความคิดเห็นจากการประเมินประสิทธิผลการ์ตูนของคุณประยูรได้ใกล้เคียงกับที่คุณณิพนธ์ แสดงความคิดเห็นมาแล้วดังนี้

ด้านตัวสื่อ คุณประยูร ได้นำเสนอการ์ตูนผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชน และเข้าถึงกลุ่มคนได้อย่างกว้างขวาง ในขณะที่กระทรวงสาธารณสุขมีงบประมาณจำกัดจึงต้องเลือกใช้สื่อหลายประเภท ไม่สามารถเลือกใช้สื่อประเภทใดประเภทหนึ่งได้อย่างเต็มที่ ทำให้เนื้อหาที่กระทรวงฯ ต้องการส่งให้ผู้อ่านรู้ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ด้านเนื้อหา คุณประยูรสามารถเลือกเนื้อหาในการนำเสนอได้เอง โดยใช้ประสบการณ์ของตัวเองมาเขียน และเนื้อหาส่วนมากจะถูกต้องตามหลักวิชาการ

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับเนื้อหาการ์ตูนทั้งหมดที่นำเสนอถูกต้องตามหลักวิชาการสุศึกษา จากแนวคิดของสื่อมวลชนเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคมทุกสังคม ตามแนวคิดของ Harold Lasswell ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์และเป็นผู้บุกเบิกการวิจัยสื่อสารมวลชน ได้กำหนดหน้าที่ทางสังคมของการสื่อสารมวลชนไว้ 3 ประการดังนี้

1. หน้าที่ในการพิทักษ์ไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมทางสังคม (Surveillance of the environment) ซึ่งหมายถึงหน้าที่ในด้านการสังเกตและติดตามเอาใจใส่เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสังคม เท่ากับว่าทำหน้าที่เก็บรวบรวมและกระจายข่าวสารต่าง ๆ ที่ควรแก่การสนใจไปสู่สมาชิกในสังคมเพื่อให้ตระหนักถึงภัยอันตรายและมองเห็นโอกาสหรือลู่ทางต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม

2. หน้าที่ในการหาความสัมพันธ์ในส่วนต่าง ๆ ของสังคม (Correlation of the parts of Society) ซึ่งหมายถึงการทำหน้าที่ชี้แจงให้เข้าใจว่ามีส่วนใดในสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยการศึกษารายละเอียดของเหตุการณ์และเรื่องราวเหล่านั้นอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการตีความและอธิบายขยายความเข้าใจให้แก่สมาชิกของสังคมซึ่งเท่ากับเป็นการกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาได้ตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น

3. หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง (Transmission of the social heritage) ซึ่งหมายถึงหน้าที่สืบทอดความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคมจากสมาชิกของสังคมในช่วงยุคสมัยต่อ ๆ ไป เพื่อเป็นการอบรมให้สมาชิกใหม่ของสังคมได้เรียนรู้บทบาทและสถานภาพทางสังคม

ต่อมา Schramm และคนอื่น ๆ รวมทั้ง Wright ได้เสนอหน้าที่หลักสำคัญเพิ่มเติมอีก 1 ประการ คือรวมกันเป็นหน้าที่ที่ 4 ของการสื่อสารมวลชนคือ

4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment) เป็นการสร้างสรรค์ความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อการพักผ่อนและลดความตึงเครียดจากสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนประสบอยู่ในสังคมสมัยใหม่ อนึ่ง หน้าที่ประการสุดท้ายนี้มีไข่มุกให้ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีความรู้ที่นำเสนอสอดแทรกอยู่ด้วย

โดยปกติสื่อมวลชนนั้น จะปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสังคมครบถ้วนทั้ง 4 ประการ ส่วนการเน้นที่ภารกิจใดภารกิจหนึ่งจะมีความมากน้อยแตกต่างกันไปบ้าง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หลักและสภาวะแวดล้อมของแต่ละสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณประยูร จรรย์วรางษ์ ยังเป็นนักสื่อสารมวลชนที่ทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นได้ครบทั้ง 4 ประการด้วย ไม่ว่าจะเป็นการทำหน้าที่เก็บรวบรวมข่าวสารและกระจายข่าวสารเกี่ยวกับด้านสุขภาพตามแนวทางเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ทำหน้าที่ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร และเสนอแนะว่าควรทำอย่างไรกับโรคที่เกิดขึ้นนั้น ทำหน้าที่ถ่ายทอดมรดกทางสังคม ซึ่งก็หมายถึงการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุข นั่นเอง และหน้าที่สุดท้ายก็คือเนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาประกอบอยู่กับรูปภาพการ์ตูนที่ให้สาระและความบันเทิง

ดังนั้นในการประเมินประสิทธิผลตามทัศนะของผู้ชำนาญการด้านสาธารณสุขและด้านการ์ตูน จะทราบได้ว่าวิธีการนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบการ์ตูนที่คุณประยูรใช้นั้นนอกจากจะถูกต้องตามหลักวิชาการสาธารณสุขแล้ว ยังได้รับความสนใจจากผู้อ่านด้วยเนื่องจากเป็นการ์ตูนซึ่งผู้อ่านสามารถได้ทั้งสาระและความบันเทิง ทำให้ไม่น่าเบื่อ ส่วนบางเรื่องที่จะต้องนำมาปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับรูปแบบในปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทต่อไป